

Püspökök, káptalanok, tizedek

AZ ÁRPÁD- ÉS ANJOU-KOR MAGYAR EGYHÁZI ARCHONTOLÓGIÁJÁNAK KÉRDÉSEI

1.

KÖZÉPKORI MAGYAR
EGYHÁZI ARCHONTOLÓGIA
1 0 0 0 – 1 3 8 7
KUTATÓCSOPORT

Sorozatszerkesztő: Font Márta

Püspökök, káptalanok, tizedek

Tanulmányok

Szerkesztette: Thoroczky Gábor

Kronosz Kiadó
Pécs, 2020

A kötet megjelenését támogatta:

Magyar Tudományos Akadémia – Pécsi Tudományegyetem
– Eötvös Loránd Tudományegyetem Középkori Magyar Egyházi
Archontológia (1000–1387) Kutatócsoport
(azonosítószám: 1421707)

Az első borítón a Pécsi Püspökvár 1270 körüli rekonstrukciója látható.

A rekonstrukciót készítette:

Pazirik Kft., Pécs

www.pazirik.hu

A hátsó borítón látható kép:

Angyal a pécsi Székesegyház szentélyrekesztőjéből (1170-es évek)

Fotó: Füzi István

ISSN 2732-0227

ISBN 978 615 6048 57 8

© Szerkesztő

© Szerzők

© Kronosz Könyvkiadó Kft.

Tartalomjegyzék

Előszó (Solymosi László)	9
--------------------------------	---

I. A KUTATÓCSOPORT TERVEI, CÉLJAI, INDULÁSA

FONT MÁRTA: A középkorkutatás napjainkban. Gondolatok egy németországi szakmai nap nyomán	11
BAGI DÁNIEL: Egy kutatócsoport születése	19
DRESKA GÁBOR: A Középkori Magyar Egyházi Archontológia 1000–1387 Kutatócsoport adatfelvételi módszere	26

II. AKTUÁLIS ARCHONTOLÓGIAI ÉS INTÉZMÉNYTÖRTÉNETI KUTATÁSOK

THOROCZKAY GÁBOR: A középkori magyar egyház intézménytörténetének egyes kérdései az elmúlt évtizedek kutatásainak tükrében	39
RIBI ANDRÁS: A budai káptalan archontológiája (1388–1457)	50
BUJÁK GÁBOR: Körkép a szlovákiai egyháztörténeti kutatásokról	104

III. ESETTANULMÁNYOK

BÁLING PÉTER: Könyves Kálmán életadatainak és püspöki hivatalának kérdései	147
LADOS TAMÁS: Kik voltak az első tizedszedők Magyarországon?	181
FARKAS CSABA: Viszály Egerben: Márton püspök és a székeskáptalan jövedelemvitája	201

DRESKA GÁBOR

A Középkori Magyar Egyházi Archontológia 1000–1387 Kutatócsoport adatfelvételi módszere

A 2019-ben induló *Középkori Magyar Egyházi Archontológia 1000–1387 Kutatócsoport* öt éves kutatási projektjének célja, hogy a középkori magyar történelem Luxemburgi Zsigmond király trónra kerüléséig terjedő korszakának egyházi szereplőit, bármely fokán is fordulnak elő a hierarchiának, a teljesség igényével összegyűjtse, az egyes egyházi intézmények személyi összetételét rögzítse. Minderre jobb híján az *archontológia* kifejezés utal a kutatócsoport elnevezésében, pedig a kitűzött cél ennél többet takar.

Az archontológia a történeti szakirodalom általános megfogalmazása szerint egyrészt olyan tudományos tevékenység, amelynek célja bizonyos típusú történettudományi segédletek összeállítása, másrészt „az olyan listákat nevezzük így, amelyek időrendben tartalmazzák egy adott tisztség (hivatal, méltóság) összes viselőjét, természetesen tisztségviselésük dátumhatáraival együtt”.¹ Az archontológiai kutatás a történettudomány igényeinek megfelelően általában a politikai elitet alkotó személyekre fókuszál, az utóbbi időszakban azonban a hazai történeti irodalom szélesebb értelmezésben kezdte el használni a fogalmat: az ország vezető hivatalviselőinek, legfontosabb méltóságainak listázásán túl a közigazgatás, az intézménytörténet különböző szintjein szereplő személyek névsorainak összeállítása is az archontológia látókörébe került.² Ráadásul azál-

¹ Engel Pál: Archontológia. In: A történelem segédtudományai. Szerk. Bertényi Iván. (A történettudomány kézikönyve) Bp. 1998. 29–36. (29).

² Az archontológiai kutatást definiálja, és a megyei tisztikar, a városi magisztrátus névsorának *speciális kutatói feladatként* meghatározott összeállításától azt elhatárolja Engel P.: Archontológia i. m. 30., ugyanakkor a tényleges hatalom birtokosainak körét bővítve többek között már az ispánok, sőt helyetteseik listába rendezését is szükségesnek tartja: *Uő*: Magyarország

tal, hogy Engel Pál a témában mérföldkönek számító munkája címéül indoklás nélkül (sőt talán indokolatlanul is) a 'világi archontológia' fogalmát választotta, implicit módon megszületett a *hungaricum*-gyanús egyházi archontológia műfaja. Ez már nem a politikai elit körében találja meg kutatása tárgyát, hanem egyházi intézmények, jellemző módon káptalanok, konventek okleveles forrásokkal adatolható tagjainak felgyűjtését és rendszerezett bemutatását tűzi ki célul. A tartalmat tekintve tehát ezek az egyházi archontológiák alapjaiban megfeleltethetők a katolikus egyház egyes intézményei által *történeti sematizmus* vagy *történeti névtár* címmel időnként kiadott adattáraknak.

A Kutatócsoport munkájának célja a kitűzött idő- és térbeli határok között a középkori magyarországi egyházi intézmények személyi összetételének rögzítése, az írott forrásoknak a klérus és a szerzetesség tagjaira vonatkozó adatait összegyűjtve azok rendszerezése. Az időbeli határokat a keresztény Magyar Királyság megalapítása (bár a korábbi, nem túl nagyszámú térítési tevékenységet is figyelembe fogjuk venni), valamint a forrásadottságok figyelembevételével az 1387. esztendő, Luxemburgi Zsigmond király trónra kerülése jelentik, míg térben a két magyarországi egyháztartományt, az esztergomi és a kalocsai érsekek metropolitai joghatósága alá tartozó területeket érinti a gyűjtés.

A munka első fázisa az adatok strukturált adatsorok formájában való összegyűjtése, egy *adattár* összeállítása, amely a források teljességre törekvő feltárását igényli. Ennek elkészültét követi majd az adatsorok egy-egy személyhez való hozzárendelése és időbeli rendezése, az *adattár* kialakítása. Ez utóbbihoz természetesen az egyházi vonatkozású és ez idáig elkészült, nyomtatásban is megjelent archontológiák, történeti sematizmusok, névsorok, adattárak folyamatos gyűjtése és számbavétele is megtörténik, egyrészt hogy iránymutatásul szolgáljanak, és az általuk felhalmozott tudás mindenképpen hasznosuljon, másrészt hogy módszereik, metodikai eredményeik figyelembe vételével és esetleges hibáik szem előtt tartásával kitűzött célunkat minél tökéletesebben tudjuk megvalósítani. A már kész feldolgozások regisztrálásával párhuzamosan az elsősorban okleveles források számbavétele és adataik rendszerezett gyűjtése is megkezdődött.

A kiindulási alapot a nagyobb volumenű, választott témájukon belül teljességre törekvő forráskiadványok feldolgozása jelenti. Az Árpád-korra vonatkozóan a *Diplomata Hungariae antiquissima* mind ez idáig unikális kötetét, Szentpétery Imrének és Borsa Ivánnak a királyi, illetve Zsoldos Attilának a hercegi

és királynéi, Szócs Tibornak pedig a nádori kiadványokat felölelő gyűjteményeit kell mindenek előtt említeni,³ amelyek kiaknázását követően kerülhet sor a korszakot érintő további, területi vagy intézményi alapon válogató kiadványok módszeres feltárására, az Árpád-kori okleveles anyag teljes egészének számbavételére. Ebben a munkában jelentős segítséget nyújt Györffy Györgynének a több, mint fél évszázada összeállított, de csak a közelmúltban megjelent kutatási segédlete, amely a teljesség igényével tartalmazza a 20. század közepéig nyomtatásban megjelent Árpád-kori magánoklevelek lajstromát.⁴ A következő korszak, a 14. század vonatkozásában az anyaggyűjtést jelentősen megkönnyítik a Kristó Gyula nevével fémjelzett Anjou-kori oklevéltár kötetei, amelyek a teljesség igényével dolgozzák fel a korszak diplomatikai emlékeit,⁵ a sorozat által lefedetlen utolsó két évtizedet illetően azonban nyomtatott formában csak az egyedi alapon összeállított forráskiadványok és -kiadások szövegeire számíthatunk.

A nyomtatott források feldolgozását követően, sőt már azzal párhuzamosan megindul a még nem publikált levéltári anyag feltárása. A 14. század vonatkozásában ez talán egyszerűbb, hiszen elsősorban az Anjou-kori oklevéltár által még le nem fedett esztendők átvizsgálására van szükség, míg az Árpád-kor esetében a feladatot (a még publikálatlan levéltári források beazonosítását és feldolgozását) csak a kiadott okleveles anyag teljes áttekintését és rendszerezését követően tudjuk elvégezni. A levéltári munka másik, és hasonlóan fontos része a nyomtatásban, regesztá vagy teljes szövegű kiadás formájában már megjelent forrásokból nyert adatok visszaellenőrzése. Mivel a gyűjtőmunka egyik fókuszában az általában népnyelvű, tehát nem latin és így nem normalizálható helynevek, valamint a sok esetben hasonló helyzetű személynevek áll-

³ *Diplomata Hungariae antiquissima*. I. (1000–1131) Edendo operi praefuit Georgius Györffy. Bp. 1992.; *Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke*. I–II/1. Szerk. Szentpétery Imre. Bp. 1923–1943.; II/2–4. Szentpétery Imre kéziratának felhasználásával szerk. Borsa Iván. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 9., 13.) Bp. 1961–1987.; *Az Árpád-házi hercegek, hercegnők és királynék okleveleinek kritikai jegyzéke*. Szentpétery Imre kéziratának felhasználásával szerk. Zsoldos Attila. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 45.) Bp. 2008.; *Az Árpád-kori nádorok és helyetteseik okleveleinek kritikai jegyzéke*. Szerk. Szócs Tibor. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 51.) Budapest 2012.

⁴ *Györffy Györgyné: Az Árpád-kori kiadott magánoklevelek jegyzéke*. Bp. 2019.

⁵ *Anjou-kori oklevéltár*. I–XV. (1301–1331), XVIII–XXXVIII. (1334–1354), XL. (1356). XLII. (1358), XLVI–XLVIII. (1362–1364) Főszerk. Kristó Gyula. Almási Tibor. Szerk. Almási Tibor, B. Halász Éva, Blazovich László, Géczi Lajos, Kőfalvi Tamás, Kristó Gyula, Makk Ferenc, Papp Róbert, Piti Ferenc, Rábai Krisztina, Sebők Ferenc, Teiszler Éva, Tóth Ildikó. Bp.–Szeged 1990–2019.

nak, amelyek kiadásban előforduló esetleges olvasati hibái csupán szövegértésre támaszkodva nem korrigálhatók, sőt analógia hiányában gyakran még csak nem is detektálhatók, ezért a forráskiadás alapján történő adatfelvétel során adatellenőrzés is történik. A magyar nyelvű regesztákat minden esetben szembe-
besítjük a latin nyelvű, teljes terjedelmében közölt forrásszöveggel, a régebbi vagy kevésbé megbízhatónak ítélt szövegkiadásokat pedig, vagy ahol bizonytalan az olvasat, esetleg hiányosnak, hibásnak tűnik a közölt szöveg, lehetőség szerint magával az eredeti oklevéllel – hiszen ennek ma már az esetek jelentős részében fizikai akadálya nincs.

A diplomatikai források feldolgozását végül a vizsgált időszakra vonatkozó elbeszélő források átnézése követi, amely forráscsoportból az oklevelekhez képest mennyiségileg mindenképpen, de jellegét tekintve is eltérő adatokra számítunk.⁶

Kutatócsoportunk első és legfontosabb feladata a meghatározott tér- és időbeli keretek között teljességre törekvő adatgyűjtés. Mindezt pedig úgy kell elvégeznünk, hogy az oklevelekből nyert és az oklevelekre vonatkozó adatokat tartalmazó adatsorok (rekordok) a lehető legtöbb olyan információt felöleljék, amely a megvalósítani kívánt struktúra, tehát a történeti névtár összeállításakor releváns lehet: hogy az egyes adatsorokat időponttal ellátva személyekhez tudjuk kapcsolni, a személyeket pedig helyhez, intézményhez, tisztséghez kötni, továbbá hogy az adatsorok önmagukra is reflektáljanak, hogy esetleges inkonzisztencia esetén könnyen felismerhetővé és jelölhetővé váljon a nem megbízható adat. Mindennek megvalósításához az adatgyűjtés módjának és mikéntjének pontos és körültekintő meghatározására volt szükség a forrásfeltárás megindulásakor, ami aztán a gyakorlati munkatapasztalatok alapján már korrigálásra is szorult, sőt valószínűleg a továbbiakban is finomítható/finomítandó lesz még, hogy a kitűzött cél megvalósításához a lehető legalkalmasabb lehessen.

A feldolgozandó egyházi személyek vonatkozásában az adatgyűjtés határait – megpróbálva minimalizálni annak esélyét, hogy egy forráskiadványt másodszor is módszeresen át kelljen nézni – igyekeztünk minél jobban kiterjeszteni. Az archontológia figyelmét általában felkeltő tisztség- (hivatal-, méltóság-) viselők mellett így valamennyi, a klérushoz tartozó személy adott forrásban való megjelenését rögzítjük.

⁶ Először a két Árpád-kori összefoglalást vesszük számba: *Scriptores rerum Hungaricarum*, I–II. Edendo operi praeuult Emericus Szentpétery. Budapest 1937–1938. [Reprint: 1999.] és *Gombos F. Albin*: *Catalogus fontium historiae Hungaricae*. I–IV. Budapest 1937–1943., amelyeket a további, önálló kiadások követik.

A főpapság esetében már pontos és megbízható listák készültek,⁷ célunk itt elsősorban az adatok finomítása lehet csak: egyes dátumok pontosítása, vagy a prelátus személyére vonatkozó információk bővítése. A székes- és társaskáptalanok tagjainak összegyűjtése a préposttól a kanonokokon keresztül a praebendáriusokig és a karpapokig, sőt karbeli klerikusokig terjed.⁸ Az adatok teljességre törekvő és mindenekelőtt a latin nyelvű forrással azonos szövegű rögzítése az egyes intézményekhez tartozó nevek és időpontok megismerésén túl néhány, mindeztidáig nem pontosan tisztázott terminológiai kérdés megválaszolásában is segítséget nyújthat. Különös figyelemmel vagyunk a plébániai papság tagjaira, ami már az eddig átfogóan kevésbé vizsgált alsópapság körébe vezet: biztos, hogy adatsoraink erősen hiányosak lesznek (már ahol egyáltalán lesznek adatok), de a fogalomhasználat, illetve annak változása az esetleges jogi különbözőségek, kiváltságok időhöz kötésében nyújthat segítséget.⁹ Ugyancsak a klérus körébe tartoznak a kisebb rendek felvételét követően jellemző módon értelmiségi munkát végző személyek, akiknek tipikus példája a jegyzőként, közjegyzőként dolgozók csoportja. Őket jobb esetben egyházmegyéhez, esetleg egy-egy bírói fórumhoz tudjuk kötni.

A világi papság mellett gyűjtőmunkánk kiterjed a szerzetességre is, mégpedig úgy a méltóságviselőkre, mind az egyszerű rendtagokra, laikus testvérekre, sőt a női rendek, az apácakonventek tagjainak említéseit is gondosan regisztráljuk. A középkori múltra visszatekintő szerzetesközösségek közül némelyek esetében készült már az újkori történetüket felölelő rendi névtár,¹⁰ a középkorra vonatkozóan azonban inkább csak tervek, kezdeményezések voltak, de teljes körű gyűjtés ez idáig nem történt. Forrásaink jellegéből adódóan persze értékelhető adatmennyiségre főként a saját kiadványokkal rendelkező, tehát hiteleshelyi tevékenységet folytató intézményeknél számíthatunk.

⁷ Zsoldos Attila: Magyarország világi archontológiája (1000–1301). (História Könyvtár. Kronológiák, adattárak 11.) Bp. 2011. és Engel P.: Világi archontológia, 1301–1457., de a modern egyházmegye-történetek prozopográfiával bővített névtárait is említhetjük, pl. A pécsi egyházmegye története I. (A középkor évszázadai, 1009–1543.) Szerk. Fedeles Tamás, Sarbak Gábor, Sümegi József. Pécs 2009.

⁸ Az átfogó és egységes adatgyűjtés és -feldolgozás az elmúlt években látványosan megindult, főként C. Tóth Norbert munkásságának köszönhetően, vö. Esztergom, Bács-Kalocsa, Nyitra, Győr, Vác és Eger székeskáptalanjainak általa publikált adattárait.

⁹ Vö. Mályusz Elemér: Egyházi társadalom a középkori Magyarországon. Bp. 1971. 128–129. és Hegyi Géza: A plébánia fogalma a 14. századi Erdélyben. Erdélyi Múzeum 80 (2018) 1–29. (4).

¹⁰ Pl. Weiss, Michael: Catalogus alumnorum Provinciae S. Mariae in Hungaria Ordinis Fratrum Minorum. Eisenstadt 1978. [Kézirat]; A Pannonhalmi Szent Benedek Rend névtára 1802–1986. Összeáll. Berkó Pál, Legányi Norbert [Pannonhalmi 1987.].

Bízunk benne, hogy az egyházi személyekre fókuszáló, 1387-ig teljességre törekvő adatgyűjtés lehetővé fogja tenni néhány olyan életpálya megrajzolását, amelyet célzott kutatással felfedni hosszadalmasabb feladat lenne, továbbá hogy az önmagukban egyenként nehezen értelmezhető szórványadatok egységes szempontú rögzítése és egymás mellé állítása akár újabb kérdések felvetését is megengedi. Az adatok gyűjtése és elektronikus rögzítése természetesen nem jelenti azt, hogy valamennyi feltárt egyházi személynek helyet is kell kapnia a munka egyik végeredményét jelentő nyomtatott kötet valamelyik számára kijelölt fejezetcíme alatt, sokkal inkább fontos, hogy a szórványadatok módszeresen feltárva és kereshető adatbázisba illesztve könnyen hozzáférhetőek és tetszőleges szempont szerint felhasználhatóak legyenek.

Mivel nemcsak hagyományos archontológiai listák, névsorok készítése a cél, hanem egy digitális adatbázis felépítése is, ezért a gyűjtés tárgyának meghatározása mellett a rögzítendő adatok megjelenési formáját is pontosan le kellett fektetni, mégpedig nemcsak a felhasználó, tehát a kutató történész szempontjainak figyelembe vételével, hanem a digitális adatfeldolgozási technika működésére is tekintettel.

A legfontosabb elv, amihez ragaszkodnunk kell: a forráshűség. A magyar nyelvű regesztakötetek ugyan megkönnyítik a munkánkat, de adataikat az oklevélfotó, vagy annak hiánya esetében a teljes szövegű kiadás alapján tett ellenőrzés nélkül nem használjuk fel, már csak azért sem, mert az adatfelvétel nyelve a forrás, és nem a tartalmi kivonat nyelvével azonos: tehát latin. Az adatok ilyen módon történő rögzítésével egyrészt elkerülhetjük, hogy a magyar nyelvű regeszta készítőjének fordítása befolyásoljon bennünket, másrészt óvakodunk attól, hogy egyetlen adatot önmagában értelmezzünk: az egyes *terminus technicusok* vagy a kevésbé közismert helységnevek pontos azonosításának lehetőségét igyekszünk a munka során végig megőrizni, fenntartani. Ez ugyan a gyűjtött adatok egy része esetében, a közismert helységneveknél nem bír jelentősebb relevanciával, de az alsópapsághoz vagy a szerzetességhez kapcsolódó fogalmak és települések körében már annál inkább.

A feldolgozott személyek vonatkozásában a gyűjtés minden értékelhető és hasznosítható adatra kiterjed: a név, a cím és a tisztség(ek) mellett a szövegben esetleg előforduló rokonokat, hozzátartozókat, lokalizációs adatokat is felvesszük, mindent, ami kapcsolódási pontot, azonosítási lehetőséget jelenthet két adatsor, két személy között. Az időpontok rögzítésénél diplomatikai források esetében figyelemmel kell lennünk a *datum* és az *actum* esetleges különbözőségére is: jelentősebb eltérés hiteleshelyi jelentések, adománylevelek *narratió*jának

szövegével kapcsolatban tapasztalható. Az egyes oklevelek által fenntartott információ megbízhatósága szempontjából fontos ismernünk azok fennmaradási formáját is: az eredetiben megőrzött dokumentumok adatai elsőbbséget kell hogy élvezzenek az átírásban, tartalmi említésben, vagy csak újkori másolatban ránk maradt szövegek adataival szemben. Végül a forrás kiadója is releváns információt nyújthat: a hazai és a külföldi oklevélkiadók ortográfiájának, sőt terminológiájának esetenkénti eltérése okán hasznos lehet annak ismerete, hogy kitől származik az információ.

A források feltárása során az adatrögzítő munkatársak számára az alábbi mezők mutatják a kötelezően felveendő információk körét:

1) A célszemély vonatkozásában:

- a) A forrásban felbukkanó egyházi személy teljes neve rögzítésre kerül, a keresztnéven kívül opcionálisan külön adatmezőkben a ragadványnév, a származási név és az apja neve. Ha a keresztnév valami okból hiányzik a szövegből, azt az ilyen esetekben bevett zárójellel [...] jelezzük, méltóságoknál széküresedés esetén pedig *sede vacante* terminust alkalmazunk.
- b) Az egyházfik esetleges címei két csoportba rendezve kapnak helyet: felvesszük említésre kerülő egyetemi címeit (*mag. artium*, *decr. doct.* stb.), valamint a forrásban előforduló, a hazai szakirodalomban még nem teljesen tisztázott *magister* címét is.
- c) Ha szerzetesről van szó, megjelöljük címzését (*frater*, *monachus*, *crucifer*, *sanctimonialis*, *eremita*), az intézmény nevét, és a települést, ahol az intézmény található.
- d) A viselt méltóságoknál, tisztségeknél hasonlóképpen rögzítendő a méltóság/tisztség megnevezése (pl. *episcopus*, *prepositus*, *canonicus*, *abbas*, *plebanus*, *rector altaris S. Stephani* stb.), az egyházi intézmény neve (pl. *capitulum ecclesie S. Nicolai*, *parochia ecclesie* stb.) és a település neve, ahol az intézmény található. A jelentősebb és ismertebb intézmények helynévi adatait normalizálva, a kisebb intézmények, plébániák településének nevét betűhíven írjuk át, de kiegészítésként közöljük az azonosított alakot és a megye nevét is, az azonosítást pedig Györffy, Csánki vagy Engel történeti földrajzi, illetve Romhányi monasteriológiai alapmunkájának hivatkozásával erősítjük.¹¹ Kétséges vagy nem azonosítható települések

¹¹ Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. I–IV. Bp. 1963–1998.; Csánki Dezső–Fekete Nagy Antal: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában.

esetében felvesszük a szövegben esetlegesen előforduló földrajzi fogódzókat is (egyházmegye vagy vármegye neve, szomszédos birtok megnevezése). Több méltóság egyidejű viselése esetén az adatsorban valamennyi méltóságot rögzítünk a fentebb részletezett módon egymás után, de valamennyi méltóság külön önálló adatsort is kap, amelyekben minden adat azonos, csupán a méltóságok felvételi sorrendje mutat különbözőséget.

- e) A szövegben előforduló esetleges rokonokat, hozzátartozókat a latin szövegben szereplő formában rögzítjük – kivéve az apa neve, ami a névnél már felvételre került.

2) A forrás vonatkozásában:

- a) Az adat dátuma oklevelek esetében többnyire az oklevél kiadásának dátumát jelenti, ritkább esetben az *actum*, a forrás szövegében tárgyalt esemény korábbi időpontja, a rögzített személy említéséhez kapcsolódó időpont. Az adat felvételére szabad szöveggként és az adatbáziskezelő program által érthető formában (0000.00.00--9999.99.99) egyaránt szükség van.
- b) Külön kategóriát képez az adatolt egyházi személy forrásbeli említésének minősége/körülménye/helye, tehát hogy oklevélkiadó, hiteleshelyi kiküldött vagy peres fél az illető, uralkodói/intézményi méltóságsorban szereplő adatról van-e szó, esetleg *supplicatio* alanyaként szerepel.
- c) Ha nem oklevélkiadóról van szó, akkor a képet tovább árnyalhatja annak a megjelölése, hogy miről szól az oklevél: vizsgálat, felvállás, adomány, követség vagy adószedés stb. a tárgya.
- d) Végül magának az adatot fenntartó oklevélnek legfontosabb azonosító adatai következnek: kiadója, dátuma, fennmaradási formája, DL/DF-jelzete (a régebbi kiadásoknál ezt megpróbáljuk beazonosítani), kiadatlan okleveleknél a régi jelzet, kiadottaknál a modern regeszta és a legújabb (legjobb?) teljes szövegű kiadás adatainak egységesített bibliográfiai leírása, feltüntetve az oldal- (o.) és ha van, a tétekszámot (sz.) is.

3) A sort végül a megjegyzések rovata zárja, ahol az eredetivel történő összevetés alapján a regeszta- vagy a szövegkiadás hibáira történő utalás kaphat helyet,

I–V. Bp. 1890–1941.; *Engel Pál*: Magyarország a középkor végén. Digitális térkép és adatbázis a középkori Magyar Királyság településeiről. CD-ROM. Bp. 2002.; *F. Romhányi Beatrix*: Kólostorok és társaskáptalanok a középkori Magyarországon. Bp. 2000.

olvashatóságot kizáró vízfolt, hiány esetén az oklevél fizikai állapotának leírása, közjegyzői jel vagy egyházi személy pecsétjével való hitelesítés ténye.

4) Valamennyi adatsort az adatfelvevő és az adatsort ellenőrző munkatárs monogramja zár.

Munkánk egyik célja intézményekhez kötött, időrendbe szedett névsorok, intézményi névtárak, vagy ha úgy tetszik, középkori egyházi archontológia összeállítása. A kézbe vehető, papír alapú végeredmény mellett azonban fontosnak tartjuk, hogy a középkori forrásokból kinyert adatsorok ne csak az általunk meghatározott szempontok alapján rögzített adattárként, hanem tetszőlegesen kereshető és egyéni kutatási igények alapján rendezhető adatbázisként is működjenek. Ennek érdekében célunk hosszú távon a rögzített adatokat online formában minden érdeklődő számára hozzáférhetővé tenni, sőt, ha vállalkozásunk életképesnek bizonyul, az adatbázist későbbi korszakok számára is megnyitva újabb szempontok bevonásával bővíteni.